

Výzkum v pedagogické praxi

Seminář 02

Gabriela Šimková

simkova@ped.muni.cz

Podzim 2023

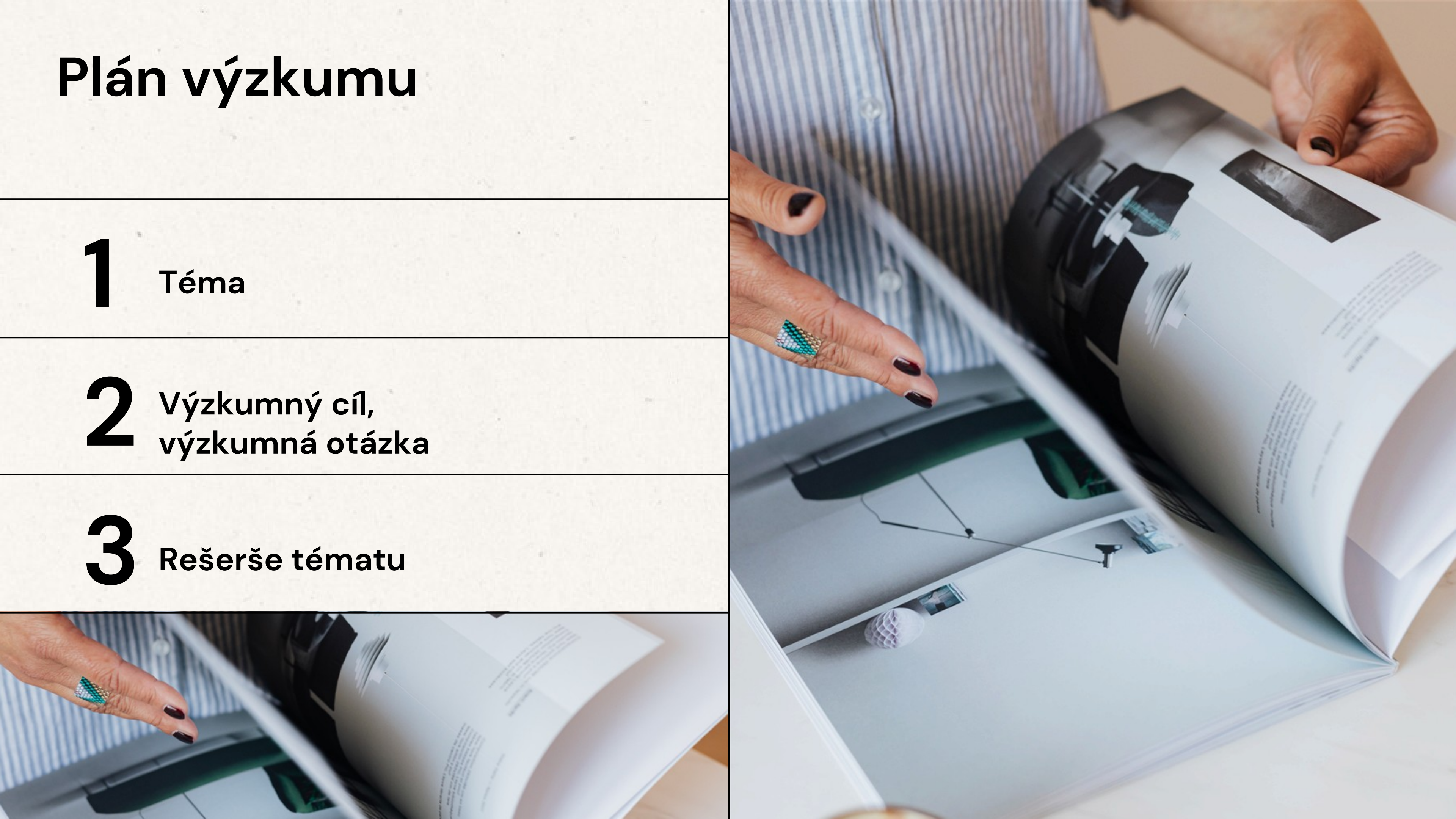

Plán výzkumu

1 Téma

2 Výzkumný cíl,
výzkumná otázka

3 Rešerše tématu

Plán výzkumu

4 Volba výzkumného designu (kvali)

5 Techniky sběru dat (rozhovor)

4. FORMULACE A OPERACIONALIZACE HYPOTÉZ (kvanti)
5. TECHNIKY SBĚRU DAT (kvanti)
6. STRATEGIE VÝBĚRU PŘÍPADŮ
7. SBĚR DAT V TERÉNU
8. ANALÝZA DAT
9. VÝZKUMNÁ ZPRÁVA/POSTER/BAKALÁŘSKÁ PRÁCE/ODBORNÝ ČLÁNEK

Jak se vám dařilo s rešerší?

- Přes jaký vyhledávač jste studie našli?
- Podařilo se vám najít všechny požadované informace do rešeršní tabulky?

- Podařilo se vám najít relevantní studie k vašemu tématu/výzkumné otázce?
- Bylo pro vás hledání obtížné? Co vám pomohlo?

Diskuze nad řešeršními tabulkami

- ▶ Formulace výzkumného cíle/otázky
- ▶ Byl vzorek jasně popsán?
- ▶ Jaké jsou použité metody sběru dat?

Citace dle APA

<https://is.muni.cz/do/sukb/kuk/materialy/cze/citace/pages/APA.html>

<https://www.ped.muni.cz/pedagogika/studujici/zaverecne-prace>

<https://scholar.google.com/>

<http://www.phil.muni.cz/wupv/home/studium/citacni-norma-apa>

Doplňte do rešeršní tabulky citaci zdroje dle APA

<https://is.muni.cz/do/sukb/kuk/materialy/cze/citace/pages/APA.html>

<https://www.ped.muni.cz/pedagogika/studujici/zaverecne-prace>

<https://scholar.google.com/>

<http://www.phil.muni.cz/wupv/home/studium/citacni-norma-apa>

KVALITATIVNÍ ROZHOVOR

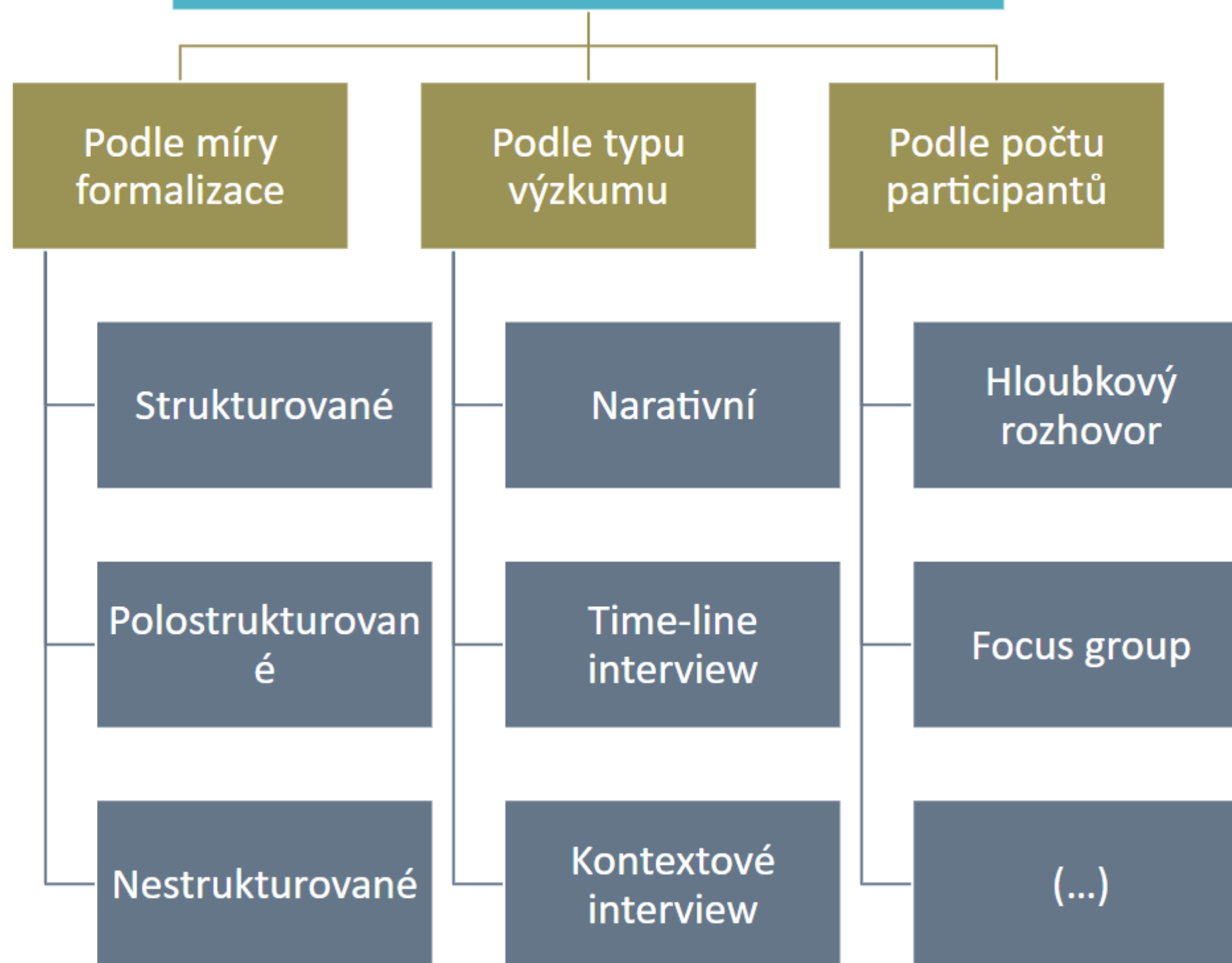
- Nejpoužívanější metoda kvalitativního designu je rozhovor nebo také **hloubkový rozhovor** (angl. *in-depth interview*).
- Nestandardizované dotazování jednoho respondenta zpravidla jedním tazatelem za užití několika otevřených otázek.
- Zkoumáme příslušníky nějakého prostředí, určitou sociální skupinu, abychom získali vhled do dějů a jednání členů dané skupiny.
- **Otevřené otázky** nám pomáhají lépe pochopit úhel pohledu jiných lidí, aniž bychom jejich perspektivu omezovali výběrem položek z dotazníku.
- Trvá zpravidla 60-90 minut, je-li respondentem žák základní školy, tak max. 30 minut.

02

Kvalitativní rozhovory

- **polostrukturovaný** - vychází z předem připraveného seznamu témat a otázek. Používá se v případové studii či zakotvené teorii.
- **nestrukturovaný** - jinak též narativní rozhovor se zakládá třeba jen na jediné předpřipravené otázce, kterou tazatel průběžně rozvíjí na základě informací poskytnutých respondentem při rozhovoru. Uplatňuje se v biografickém designu.
- **focus group (ohnisková skupina)** – důraz je zde položen na interakce mezi členy skupiny, kteří sami přinášejí témata relevantní z hlediska zkoumaného jevu.
- **skupinový rozhovor** - metoda provádění strukturovaného interview s více jak třemi lidmi najednou.

JAK FORMULOVAT OTÁZKY KE KVALITATIVNÍMU ROZHOVORU?

- Je třeba promyslet vhodnou úroveň abstraktnosti/konkrétnosti otázek:

TÉMA →

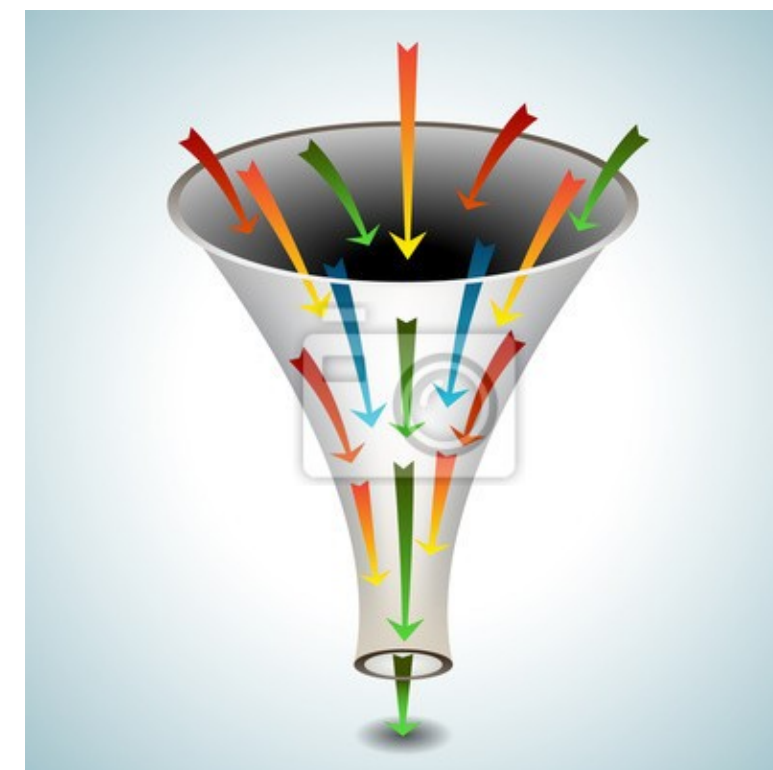
[PROBLÉM] →

CÍL →

HLAVNÍ VÝZKUMNÁ OTÁZKA →

SPECIFICKÉ VÝZKUMNÉ OTÁZKY →

OTÁZKY DO ROZHOVORU

PŘÍKLAD

- ▶ **TÉMA:** ETNOGRAFIE DIVERZITY V PREGRADUÁLNÍ PŘÍPRAVĚ UČITELŮ
- ▶ **VÝZKUMNÁ OTÁZKA:** JAK PROVÁZEJÍCÍ UČITELÉ PODPORUJÍ STUDENTY UČITELSTVÍ NA PRAXI PŘI PRÁCI S ŽÁKOVKSOU DIVERZITOU?

SPECIFICKÁ VÝZKUMNÁ OTÁZKA: JAKÝ TYP RAD VZTAHUJÍCÍCH SE K ŽÁKOVSKÉ DIVERZITĚ DÁVAJÍ PROVÁZEJÍCÍ UČITELÉ STUDENTŮM UČITELSTVÍ NA PRAXI ?

- ▶ **OTÁZKA DO ROZHOVORU S PROVÁZEJÍCÍM UČITELEM:** HOVOŘÍTE SE STUDENTEM O SPECIFIKÁCH ŽÁKŮ V TÉTO TŘÍDĚ?
- ▶ **OTÁZKA DO ROZHOVORU SE STUDENTEM:** Mluvil/a s vámi váš/vaše provázející učitel/ka o individuálních vzdělávacích potřebách žáků ve zkoumané třídě?

PRINCIPY SPRÁVNÉHO VEDENÍ ROZHOVORU – KROK ZA KROKEM (I)

- ▶ Dobře zvolte místo, kde bude rozhovor probíhat – mělo by být klidné a příjemné pro vás i informanta/informantku
- ▶ Vezměte si s sebou nahrávací zařízení (raději dvě, kdyby se jedno vybilo, nebo náhradní baterie) a vytištěný scénář rozhovoru
- ▶ Připravte si informovaný souhlas ve dvou kopiích – jeden si vezmete a druhý necháte informantovi/informantce
- ▶ Nechte informanta/ku podepsat informovaný souhlas ještě před začátkem rozhovoru

PRINCIPY SPRÁVNÉHO VEDENÍ ROZHOVORU – KROK ZA KROKEM (II)

- ▶ Informujte informanta/ku o cíli rozhovoru (např. je součástí bakalářské práce nebo výzkumu XY)
- ▶ Dobře zvažte pořadí otázek – začněte zahřívacími (ice breakery), osobní a náročnější otázky kladte až později, demografické (např. otázky na věk, rodinný či socioekonomický status) nechte až na konec
- ▶ Všímejte si neverbální komunikace
- ▶ Usilujte o pozitivní atmosféru – ujišťujte informanta/ku o tom, že jste se toho hodně dozvěděli a že je to pro vás přínosné

ČASTÉ CHYBY PŘI VEDENÍ ROZHOVORU

- ▶ vyvarovat se sugestivních otázek - např. *Většina lidí si myslí, že kdo neumí, ten učí. Myslíte si to také?*
- ▶ neklást více otázek zároveň – např. *Jaké jsou vaše dojmy z první odučené hodiny na základní škole a jakou zpětnou vazbu jste na výuku dostala od provázejícího učitele?*
- ▶ formulovat otázky srozumitelně, tj. běžným jazykem (nepoužívejte odborné pojmy) – např. *Jaký je váš názor na současný veřejný diskurz o inkluzi?*
- ▶ doptávat se na zdánlivě samozřejmé jevy, abychom detailně zachytili významy, které s nimi informant/ka spojuje (např. *Můžete blíže vysvětlit váš názor, že kdo neumí, ten učí? - v případě, že o tom informant/ka začali hovořit sami)*
- ▶ neskákat do řeči, nechat informantovi dost času na vyjádření

Aktivita I

Prozkoumejte scénář rozhovoru

O jakém výzkumném tématu pojednává?

Jakou výzkumnou otázku si pravděpodobně kladli jeho tvůrci?

Doplňte úvodní otázky (úvod, rozehrání, navázání vztahu...)

Formulujte závěrečné otázky (uzavírací, demografické, zchlazení, uzavření...)

Aktivita II

(Re)formulujte výzkumnou otázku a v návaznosti na ni **5** otázek do kvalitativního interview

S kolegou/kolegyní ve dvojici realizujte cvičné interview jednou v roli tazatele/ky a podruhé v roli informanta/ky

V roli tazatele sledujte kromě obsahu interview rovněž nonverbální komunikaci kolegy/kolegyně

V roli informanta/ky si všimněte toho, jaké otázky jsou vám kladeny

OTÁZKY K REFLEXI PO INTERVIEW

- ▶ Jak jste se cítili v roli tazatele/tazatelky?
- ▶ Dozvěděli jste se z odpovědí informanta/ky něco podstatného/zajímavého z hlediska vaší výzkumné otázky?
- ▶ Jak jste se cítili v roli informanta/ky?
- ▶ Jakým způsobem kolega/kolegyně v roli tazatele/ky otázky kladl/a?
- ▶ Jaká byla verbální i neverbální komunikace kolegy/kolegyně?

PŘEPIS ROZHOVORU

- ▶ Používají se transkripční pravidla
- ▶ Rozhovor můžete přepisovat pomocí softwarových programů – např. F4, oTranscribe, Transana apod.
- ▶ Přepis je dobré si po sobě přečíst a opravit si překlepy a chyby
- ▶ Jedná se o časově náročnou činnost, je třeba mít vyhrazeno dostatečné množství času

ETICKÉ ZÁSADY

- U transkriptu rozhovoru uplatňujeme **anonymizaci dat**, která zajišťuje ochranu osobních údajů (GDPR), zejména jmen účastníků a organizací, v nichž působí.
- Během přepisu reálná jména nahrazujeme **pseudonymy podle šifrovacího klíče** (např. jméno a příjmení začíná o písmeno dále v abecedě než iniciály skutečné, jiní volí jména rostlin nebo fiktivní křestní jména).

INFORMOVANÝ SOUHLAS

- ▶ krátká informace o výzkumu (cíle, kdo jej realizuje)
- ▶ ujištění o anonymitě rozhovoru/výzkumu
- ▶ souhlas s pořízením záznamu rozhovoru
- ▶ informaci o důvěrném zacházení s daty (jak přesně budou data anonymizována a kde budou uložena?)
- ▶ informace o dobrovolné účasti na výzkumu (informant/ka mohou kdykoliv účast na výzkumu odřeknout, a to i v průběhu výzkumu)
- ▶ datum a podpis výzkumníka a informanta/ky
- ▶ více info: <https://www.ped.muni.cz/pedagogika/studujici/zaverecne-prace/bc-mgr> nebo v interaktivní osnově předmětu:
<https://is.muni.cz/auth/el/ped/podzim2022/SZ6006/index.qwarp?prejiti=9574632>

Příprava na příště - dobrovolná

- Na příštím semináři se budeme věnovat kvalitativní analýze dat.
- Možnost zkusit realizovat rozhovor na vámi vybrané téma. Pokud si přinesete přepis vlastního rozhovoru na příští seminář, budete s ním pracovat na příštím semináři a před čtvrtým seminářem odevzdáte kvalitativní zprávu z analýzy daného rozhovoru – možnost získat 5 bodů navíc.
- Pokud vlastní rozhovor nezrealizujete, budete na příštím semináři pracovat se cvičnými daty.

Děkuji za
pozornost

Docházka

